

L-Univers qed Jixjieeeeeeeeeeeeh!

Xi kultant diffiċli li tifhem it-tul ta' żmien li jiehdu l-avvenimenti fl-univers. Imma l-univers hu enormi u ilu jeżisti żmien twil hafna: 13.7 biljun sena! Dan ifisser li hu tliet darbiet ixjeh mid-Dinja tagħna u diffiċli timmaġina ż-żmien qabel ma l-pjaneta tagħna kienet teżisti!

Iż-żmien twil tal-univers ifisser li l-astronomi ma jistgħux jistudjaw il-hajja ta' stilla billi jistudjaw stilla waħda, għax dan jiehu miljuni jew biljuni ta' snin! Dak li jagħmlu l-astronomi hu li josservaw hafna stilel differenti f'fazijiet differenti tal-evoluzzjoni tagħhom.

Iżda xi kultant, l-oġġetti li jkunu mbiegħda wisq fl-ispazju profund jinbidlu fis-sema ta' bil-lejl waqt il-hajja tagħna. Inħarsu, pereżempju, lejn dan ir-ritratt ġdid. Dan juri shaba ta' gass jiddi li halliet warajha splużjoni meta ntemmet stilla enormi madwar 11,000 sena ilu. L-astronomi jsejhu splużjoni bħal din 'supernova'.

Is-shaba tiġri b'veloċità kbira fl-ispazju, b'madwar 650,000km fis-siegħa. Tal-għaġeb li anke jekk qiegħda tant 'il bogħod mid-Dinja, tant qed tivvjaġġa b'veloċità qawwija li fi żmien li persuna ddum hajja tbidel il-pożizzjoni tagħha fis-sema. Meta tixjeh, l-istilel li bħalissa tara viċin is-shaba jkunu differenti minn dawk tal-lum.

Għadew 11,000 sena, imma l-effett tal-iżplużjoni tas-supernova għadhom jidhru u jinbidlu fis-sema!

Aghmel xi haġa: Hafna astronomi jzommu djarju jew reġistru bl-osservazzjonijiet tagħhom. Dawn huma ta' valur biex tiskopri jekk inbidlix xi haġa fl-univers. Għaliex ma tibdiex tikteb djarju b'dak li tosserva int ukoll? Mhux bilfors ikollok teleskopju, xorta tista' tagħmel disinn ta' dak li tara bħall-Qamar jew oġġetti speċjali li jgħaddu kultant żmien, bħall-kometi.

More information about EU-UNAWA
Space Scoop: www.eu-unawe.org/kids/